

Vesi ja sosiaalinen kestävyys

YTT Satu Ranta-Tyrkkö

Lisenssiehdot

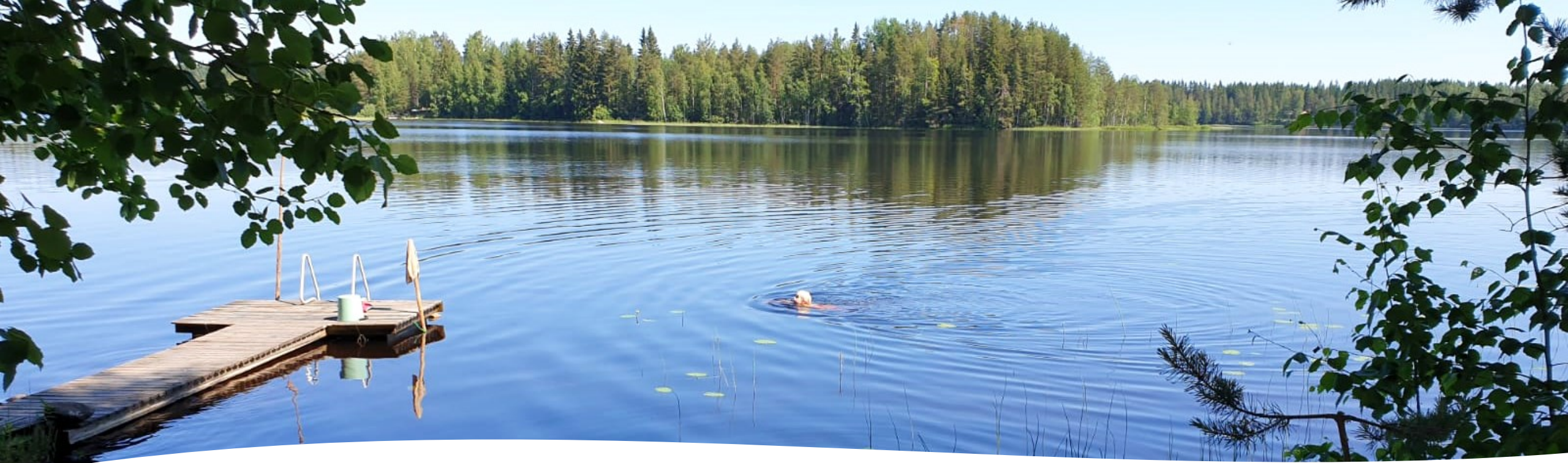
Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä-EiKaupallinen-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä.

Diasettiin liittyvä video

<https://m3.jyu.fi/jyumv/ohjelmat/science/muut/polku-2.0/vastuullinen-veden-kaytto-verkkototeutuksen-tallenteet/recording-13-07-2023-09.29>

Sisältö

- Sosiaalinen kestävyys, mitä ja miksi
- Veden sosiaalisista ja kulttuurisista merkityksistä

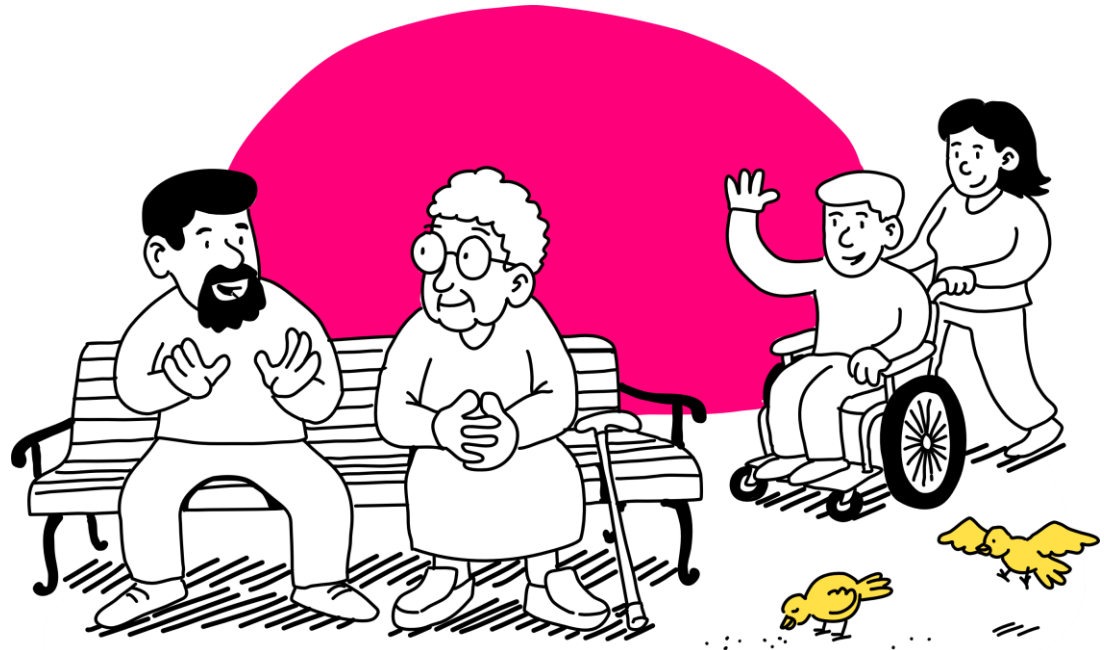

Vesi puheessa ja ajattelussa

- Mitä vesisanoja tai sanontoja käytät/ tulee mieleesi?

Sosiaalinen kestävyys (Kuntaliitto, THL)

- Kokonaisvaltaista fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia → hyvä ja merkityksellinen arki
- ”Kattaa asiat, joita ilman kenenkään ei tulisi olla”

Määritelmiä

- THL: Sosiaalisesti kestävä kehitys tarkoittaa sitä, että hyvinvoinnin edellytykset siirtyvät sukupolvelta toiselle. Sen tavoitteena on vähentää eriarvoisuutta hyvinvoinnissa, terveydessä ja osallisuudessa.
- Sosiaalisen kestävyuden edellytykset ovat
  - riittävä toimeentulo, riittävät hyvinvointipalvelut ja turvallisuus
  - resurssien ja toimintamahdollisuuksien oikeudenmukainen jakautuminen ja yksilön mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä
  - osallisuus, yhteisöllisyys ja kiinnittyminen yhteiskuntaan
- Kuntaliitto: Sosiaalinen kestävyys on kokonaisvaltaista fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia, mikä mahdollistaa hyvän arjen ja merkityksellisen elämän.

Sosiaalinen kestävyys YK:n kestäväen kehityksen tavoitteissa

Suomessa sosiaalinen kestävyys on hyvällä tasolla (OPH 2022)

1. ~ Ei köyhyyttä, köyhien aseman parantamisessa tehtävää
2. ~ Ei nälkää; haaste kasvava ylipaino
3. Terveyttä ja hyvinvointia
  - terveydenhuolto osin maailman huippua
  - haaste mielenterveysongelmat ja elintapoihin liittyvät sairaudet
4. Hyvä koulutus

Sosiaalisen kestävyuden toteutuminen Suomessa (2)

5. Sukupuolten tasa-arvo

- toteutuu vain osittain

10. Eriarvoisuuden vähentäminen

- pienituloisimmat heikossa asemassa

11. Kestävät kaupungit ja yhteisöt; ~OK

16. Rauha, oikeudenmukaisuus, hyvä hallinto; ~OK

Sosiaalinen kestävyys osana kestävyys siirtymää

- Kestävyys siirtymän ydin: miten luoda ja ylläpitää hyvinvointia ekologisesti kestävässä puitteissa
- Uudistettava yhteiskuntarakenteita ja elämäntapoja → Kestävyys siirtymä on valtava sosiaalinen, poliittinen ja kulttuurinen haaste (~Hulme 2017)
- Ekologisen kestävyiden rinnalla tärkeää siirtymän reiluus ja visio elämisen arvoisista tulevaisuuden yhteiskunnista ja maailmasta

Vesi on sosiaalisen kestävyiden ytimessä

- Vesi on läsnä kaikkialla ihmiselämässä ja yhteiskunnassa
- Välttämättömyys & uhka
- Mitä teemme vedelle, palautuu itsellemme

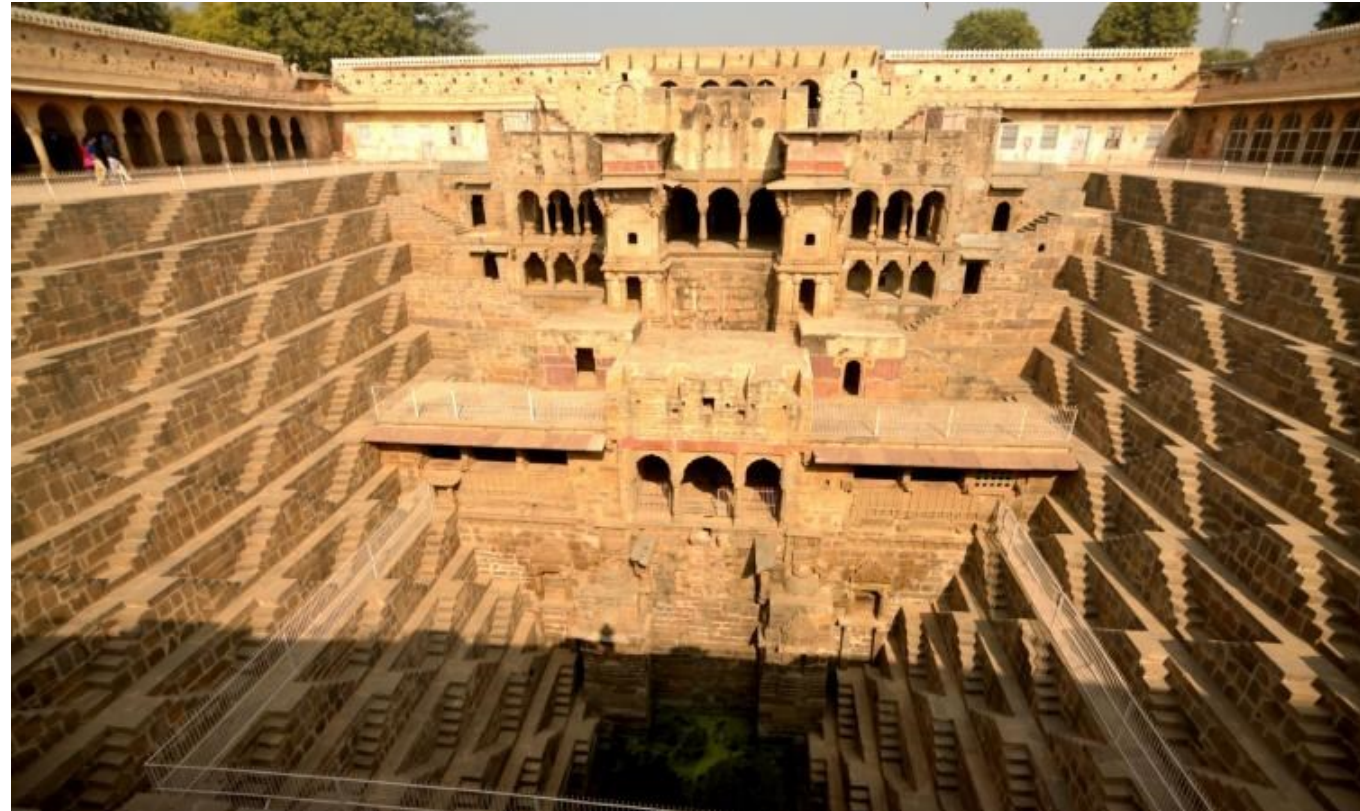

Olemme vettä, emmekä selviä ilman vettä

- Äiti Maa vai Äiti Vesi?
- Vesi on välttämätöntä eläin- ja kasvikunnalle
- Ihmisen painosta yli puolet on vettä/ pitkälti vettä: lapsivesi, äidinmaito, veri, aivo-selkäydinneste, kudokseneste, ruuansulatusnesteet, hiki, sylki, virtsa

Vesi ja kulttuuri

- Eri kielissä lukemattomia veden (ja vedettömyyden) eri olomuotoja kuvaavia sanoja + vesiaiheisia sanontoja
- Inhimillisiä kulttuureita voidaan pitää ajan saatossa muotoutuneina yhteisöllisinä vastauksina vallitseviin sääolosuhteisiin
- Esim. kuivilla alueilla satoja vuosia vanhoja ratkaisuja säästää ja kerätä vettä

Kuvassa porraskaivo Luoteis-Intiassa Tharin aavikolla (Unseen Horizons, Flickr Commons, CC BY-SA 2.0)

Pyhät vedet

- Vesi on maailmansyntymyyttien keskeinen elementti ja yksi vanhimmista kulttuurisista symboleista
- Vesi pyhää eri uskonnoissa
- Yhteys taivaaseen
- Pyhä vesi $\leftrightarrow$ vesi luonnonvarana
- Mitä tapahtuu, kun vedestä tuote tai vesi 'vain' resurssi?

Virkistävä vesi

- Jo veden näkeminen virkistää
- Puhdistava ja parantava vesi:
  - Sauna, kylpylät, vesihoidot
  - Kokemuksellisuus (esim. veden alainen maailma)
- Vesi on olennainen maiseman osatekijä
- Veden pinta peilinä
- Vesiestetiikka

Yhteiskunnat ovat veden varassa

- Kaupungit ja asuinpaikat useimmiten veden äärellä
- Vesi tärkeä
  - Jokaisen käyttövetenä (sanitaatio ja vesihuolto!)
  - Kulku- ja kuljetusreittinä
  - Maataloudelle
  - Teollisuudelle

Vesipula ja konfliktit vedestä

- Konfliktit usein kiistoja veden jakamisesta, käytöstä ja aiheutetuista seurauksista (veden määrä ja laatu)
- Kiistakohteena erityisesti ns. rajavedet
  - Valtasuhteet
  - Poliittiset ja taloudelliset intressit
- Vesiturvallisuus = veteen liittyvien riskien hallinta kansallisella & kansainvälisellä tasolla
- Kuinka sovittaa yhteen erilaiset vedenkäyttötarpeet, kestävä kehitys ja ilmaston muutos?

Ratkaisuja?

- Vesi yhteishyvä
- Oikeus veteen on perusoikeus
  - Saavuttavuus
  - Riittävä laatu
  - Riittävyys kotitalouskäyttöön
- Vesivarojen hallinta ja hoito vaatii yhteistyötä, pelisääntöjä, ja suunnittelua
- Ymmärrettävä, että olemme kaikki riippuvaisia vedestä

Kuva: Satu Ranta-Tyrkkö, Okhla, Delhi, 2017

Lähteitä

- Ertimo, Laura & Kontinen, Satu (2017) Vesi: Kirja maailman tärkeimmästä aineesta. Espoo: Myllylahti.
- Lancaster, John (2021) Merten kolossit. Niin & näin 4/21, suomentanut Ville Lähde. <https://netn.fi/fi/artikkeli/merten-kolossit>
- Kallhoff, Angela (2016) Water Ethics: Toward Ecological Cooperation. Teoksessa Stephen M. Gardiner & Allen Thompson (ed.) The Oxford Handbook of Environmental Ethics, 416-426.
- Sepänmaa, Yrjö & Heikkilä-Palo, Liisa (2002) Vesi vetää puoleensa. Helsinki: Maahenki.

